

Պրուսա ահալանիին իւզ արեֆա թաղ-
սիսի զըմբնոտա պիր գըթա տէ ֆիէ-
րին թանդմինէ պէտ իւ մուպաշերէթ
պուլուրու գլարը մէսմու իմիզ օլմուշ
վէ պուսուէ նէ հոսա իւզէրինէ մէվ-
գէի իծրայէ ցօնուտու զուհա հէնիւզ
լայրգը իլէ մալիւ մալթ ալբնամմը ի
ստէ մէ միւշար վէ միւսալթէհի հիւմա
նրն պէտայէ թի մէմուրիւ թլըրինտէն
պէտ իւ սալըք օլուգլարը մէսլէքի
խալթիսաճը իծապընճա պու թէէպ-
պիւսաթընէ էլպլէթաէ հալի հապըրն
տա ֆէվալթիսի պէսիրէ վէ ֆէվէլը-
տա ինթիւճ խոճէլինէ մէ ինչէնէ օլ-
մասրըղնոսան հիւսաթմըլէ տիւսէն թէ-
էնքքիւրիւ բէշննէն իշֆա խոճրիզ :

ԿԵՆՍԱԴԻՐ ԿԼՄ ՊԱՏՈՒԹԻՒՆ ՆԱԼԲԱՆԴԵԱՆՑ
ԴՊԻՐ ՄԻՔԱՅԵԼԻ

Այսպես Երևանում յետոյ իւր եղիպետութիւնը հայաւանդանայր գրաւոր թիւան պաշտօնոր իւր վնայ առած, Ներսէս կաթողիկոսի ու Մատթէոս եպիս-
կոպոսի մէջ իր սերմանէ տակալի երկգլանախու-
թիւն իւր յոնդադն ու անտանակի շարադրութիւնով,
ըր, կամքցնողի կարողէն կարողալ Մատթէոս ե-
պիսկոպոսի գրած թղթերը կամողիկոսի մնայ, մա-
նաւանք այն յայտարարութիւնն, որ գրաւած է տե-
ր Մանանդանի այսպէս կտակի մասին, ու բանը այնքան
կը ստատանայ մինչև Սարգիս վարդապետը քննիչ
կերբայն:

Մայաւանդանայ Միքայելը հնոպոս ու մէկ հնաբ-
նոր 'ի գործ կը գնէ Սարգիս վարդապետին գրաւ-
ող մասին, բայց զբողոքողին իւր նշարանքն իր
զեկին, յետ այսպէս ինն կերպ շարաթիւններ մը
տառակով նորս գէտը, բայց զիմ Լատանայ կը պո-
նէ, յետոյ Մատթէոս եպիսկոպոսին մէկ երկրիցած
ողտաւաւորը կը յայտնէ վարդապետին այս ապեւ-
շարութիւնը, ու վարդապետը կը զգուշանայ այնու-
հետեւ նորս արեւել յոսպողմենքին, վարդապետը չը
նայալով հայաւանդանայի զարմացաբարութիւններն,
որ շարաւանակ իւր քննութիւնը ու կը գտնէ ամե-
նայն գործը մէկ մեծամեծ ու աննկրկի խորագիւ-
թիւններ, եկեղեցւոյ օրինաց դէմ ու գրանակն իր
բոստանը, կը գտնէ նայեալն, թէ՛ եղիպետոսը
անուամբ միայն է առաւարդը, իսկ առաւարդական
պաշտօնը բոս իւր ամբարիշտ բնութարանները կը
վարձ հայաւանդանայի դպրոց, բայց զի՞նչ օգուտ, ո՞վ
կը նանայց զհայաւանդանայը, եղիպետոսը իրենայ
թշուէ իւր գործող մէջ, ու կը տարաւաւոր միտքով
8000 մանեթ, միշտակային դրամ, 2000 ը կտակի
կը վաճար, իսկ 6000 ին ժուրկալաւ կը պարտաւոր
Խան եկեղեցականը դրամ 30-000 մանեթ գողացուլ:

Մայաւանդանայը կը վառնէ ու եպիսկոպոս ու
բախտութիւնը կը տուէ, հետեւանք թեւալեման
ու ծառայ ծառայից լինելոյն: Մէկ բանի օրէն յե-
տոյ հայաւանդանայը յանդարտ կերբայ, թէ՛ ուր,
զերեւն անպոյտ: Սարգիս վարդապետը կը համոզու
լինաւ որ գնալը, կը րէ՛ որ նա Գիւմ կերբայ
գործովը ծառայութեան, իսկոյն կամապետ ու կը
գրէ Գիւմեւ գործակալներուն, որ նորս իրեն ու
զեկութիւն տան, թէ՛ Միքայէլ գալիս հայաւանդան
չը պտուղ ի՞նչ գործ կը կտաւորէ, գեր կառնէ
գործակալներն, թէ՛ Միքայէլ գալիս չէ կտա
այն տեղը: Լատանայ, որ նա 950 միւստ
նանայտնի առնելով կերբայ Գործ-Կտակիւնն,
բայց անդ առաջ գործ մէկ կտաւորաւ մէկ կամ ի-
կաւ գիշեր տեղ Գարբիւթէն խորաւորը առնէն յե-
տոյ, առանց ո՛ր կէն բնականայ տեսութեան շատ
պաւ կը վերադառնայ դարձալով 'ի Քիշեթի:

Երկու շարաթիւն անցնէն յետոյ խաղիկան իշ-
խանի մահաւ տառածանութիւնը իրենայ, ու տեղ
Գարբիւթը իրեն յանդարտ կը կայանաւորուի, խա-
ղիկանայը կը գրէ Ներսէս կաթողիկոսին, թէ՛ հայ-
բանդանային զսո, 'ի ծածուկ խորհուրդ տանել
ու շուտով վերադարձը չէ առանց խորհուրդ 'ի
վանորայ կը կամենայ, որ զհայաւանդանայը կառնէ
նկրքէ քննութեան: Կաթողիկոսը խորախորհուրդ
գննելով, թէ՛ մի գուցէ այն ինն խորհուրդութիւն-
ներն ու մտաւորութիւններն, երկու յուր տաւորոյն
կամենէ, վանորայ իւր ճակութիւնը միջնորդ բու-
նելով՝ կոնայով կը գրէ խաղիկանային ու այդ կար-
ծիքէն կարտէ տաւորալը եւ առաջողը, բաւ տկոս
հանրակով երեւոյն: Այս միջնայ 'ի Քիշեթ կամ
զեկոր իւր գրով թիւանայ կը ինչոր 'ի օրտոնողին, որ
գրաւանդանայը տայ բերել 'ի Տփլիս, Վօրձպուր
կը գրէ, զիր կերբայ Քիշեթի, Մատթէոս եպի-
սկոպոսը կը հասկնայ բանի երկու թիւնը ու իսկոյն
կը միջնորդակաւ գրու թիւան կամապետը գրաւանդ-
անայը կը րիթէ 'ի Մալիս, ու կը ինչոր 'ի Մատթէոս
իշխանային, որ զիմ կամպոպուտ կարգէն, այս միջն-
ներս կը համիթ 'ի Վօրձպուրի գիրն նաեւ 'ի Մալիսով,
ու հայաւանդանայը բուժան օրիցային (ստիպաւու-
թեան զատարան) կը ոտնեն, հայաւանդանայ միջնոր
կը լինի ու կարգուի: Ի պարտանայ կը միջնորդեն իւր
թիւնիկոսին հայաւանդանայի պարտանութեան մասին,
կամպոպուրը պատարան կը գրէ 'ի Տ օգոստոսի
1851 ամիս, որոյն մէկ հաստաւոր կը գնէր այս
տեղ յայտաւուցութիւն նշան անիցող:

Ներսէս ծառայ Բրիտանոյ. Չեք
մեծաբաւ զբարանդութիւն, զուր հրախիւրդ զմեզ
ապարանցական հաստաւորութիւն իսկայեթիւնս տաւոր
առնել ձեւաւոր գերաբարձութեան զ յանդանոն եկեղե-
ցական զմիւր Միքայէլը հայաւանդանայ, եւ որպիսի
չէ պատկանող միւստ հորեկարակոս տակնից, առա-
ջորդէ գրէ՛ քաղաքական կառավարութեանն
Տփլիսոյն, զի եւ նա իւրով կամենէ հայաւանդան
Մալիսայալը քաղաքական կառավարութեանն վրան
յանձնելով զիմ 'ի հաստաւորալ զատարանանային:

Երբ լեռնայն կամօղկելու, թէպէտ առաջ փոխար-
 անին կայստանը, բայց այժմ կամօղկելուին կայստա-
 նը, որան կոնքախովը Ռուսաց յանձնարարութիւնը
 խոր ստանայ բոլոր դրամը ու յանձնէր Ղախիձա-
 ռ ժողովրդին, որովհետեւ շարունակեալ էր որ-
 ինէն զրազրութիւն ու միակ պատճառ կը մնայր կա-
 ողկիւնին կոնքախովը :
 Եւրոպականացի դիպու առթիւ կը գտնէ թէ
 ր շուաղ ծախսուցր եւ թէ շրտեսած երկիրները ու-
 զապաւորէր ստանալու կուգայ էշմիածին, կառն-
 առթէս կամօղկիւնին զինուորակը ու կերթայ շինը-
 ստան, զժառանգաբար նոյն երկրաստիւթիւն
 բերը, որ գնացած սեղերը կը սերմանէր : նոյն
 անդ կը սերմանէ անտօրապէր գրեթէ թէ առ-
 թողկիւնը եւ թէ առ էշմիածնայ սիրտը, տեղը ոյն
 աւերաբոյր ու ժողովրդը մէջ, սակայն Լատուծոյ
 լը, որ կը հսկէ շնչկատանցեցող ժողովրդին վայը,
 ւառով կը շնչեցանէ նոյն երկրաստիւթիւնն բո-
 ռըր, Եւրոպի կը լուսն, թէ զբամաքիտոց կէս մա-
 հաղիւ հասած է Դախիձան :
 Եւր զերազառնայ, զբոսած կանցը շնչկատանէն
 վայն Լատուծոյ անայաւ գաղտնաբան ու արգա-
 ժիւնը չէր ննջ ու գիտէր, որ պիտի նրանից
 ուր մեծամեծ շարիքներ բոց գէմ կէկէցուց
 ղի, գիտանայր կը կարեն նորա ճանապարհը, ու-
 լը :
 Ի Ս Գ Լ Լ Ի
 ՀՕՐ ԱՐՍԷՆԻ ԿՈՄԻՏԷՍ
 Օ խորդ քոյր դայլայլիկ սղալա թուի :
 Օ խորդ լուսինդ պրցածա քթին նշալք :
 Օ խորդ կուսան գեղուն բերես դիող ժա-
 լէ՛ն զի Հայ դպրութեան լուսափայլ շին-
 Լճաղ մեռաւ Բագրատունին :
 Ի խորժ մօր քաղաքաց չօր Լէնայն նախ-
 ր մտից պերճ աղեռն մինչ 'ի յերկ տու-
 Լա յերկրին բերթողաց՝ դից գեղեղեղէ-
 սինդ սրբոյն Մարութաց, փառք Հայկա-
 Լճաղ մեռաւ Բագրատունին :
 Որպիտի հանդիպում թերակղզին մերեւ-
 յորան չըքնաղ մարդկան, դամբան տեր-
 Հիւր ծոց տեսելու Տանթէ, երբոյն եր-
 լու միւս Տանթէ Հայոց հիւրերնիս :
 Լճաղ մեռաւ Բագրատունին :
 Սինակ ընդ բնութիւն գէտ՝ անցելոյն
 լ մեծ թառա աշխարհի յարարս նախկին
 յիշատեցամ ետ յառնել նա Հայկայ Լճ-
 ատ լիցի « Հայի ու անուն տապանագիւ-
 Լճաղ մեռաւ Բագրատունին :
 Հայկ վեհ գործոց գրուսն երկրորդին
 Ռոյն 'ի վէպս, պերճ 'ի նկար դրուագ՝ դ-
 Էաք տողից ոսկեհիւս ճաճանչք սիրոյն
 Մոմսն նորա մահաբանն ուր կեցցէ յառ-
 Լճաղ մեռաւ Բագրատունին :
 Ոչ մեծին Պայրենա դիւցազնական ինձ
 Վէ գիտուն Վ զթերին Հերիկեան տաղ-
 Նեն չ'են դաքս քան զիմ սէգ « Հայկի ու
 յեճօգոյն այն բերթուած քան զիւր պա-
 Լճաղ մեռաւ Բագրատունին :
 Չիք շուրթն ինձ Ռասինեայ 'ի սղլ հե-
 Չիք ինձ հանձար բերթողական կարգալ-
 լը « անձկալիգ ու անէր մահու զերթ իմա-
 շարս բաղաղ կարգէմ, նուազապ պըսա-
 Լճաղ մեռաւ Բագրատունին :
 (1) Հռուսք կամ Հռուսկանցիք : Բաղուսք 'ի նախնեան

[illegible]